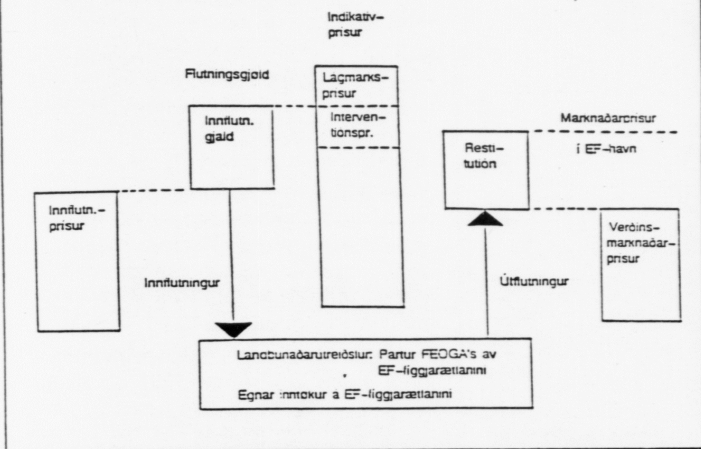

Framhald av síðu 14

Skipanin við innflutningsgjöldum og niðurgreiðslustudningi (restitutionum) fyri hveiti

Hveitiprisurin í EF er vanliga nógv hægri enn í teimum stóru hveitiframleiðandi londunum (USA, Kanada, Australia).

Tá so er, verður innflutningsgjald lagt omaná, fyri at tað innflutta hveitið ikki skal vinna kappingina við tað, sum er velt í EF. Gjald og flutningsútreiðslur skulu fáa prisin upp á sama støði sum indikativprisur.

Inntøkurnar frá hesum gjaldi fara í FEOGA.

Er tað hinvegin talan um útflutning fyri hægri pris enn heimsmarknaðarpris, verður studningur — restitution — latin fyri at fáa prisin niður, fyri at EF-hveitið kann kappast við heimsmarknaðarpris.

Hesin studningur verður goldin úr FEOGA.

Hesin studningur er orsøkin til, at nógvar búnaðarvørur, t.d. smør, ostur og kjöt, úr EF eru biligari í Føroyum enn í EF-londunum, og biligari enn um tær vørur framleiddar í Føroyum.

Hesar prisskipanir, sum eisini kunnu vera ymiskar fyri ymiskar vørur, kunnu tykjast heldur fløkjasligar, men endamálið við teimum er at halda marknaðinum í eini tryggari legu, og at tryggja framleiðaranum tann pris, sum prísásetingin hevur miðað imóti.

Hesar skipanir EF's hava ikki bara verið kostnaðarmiklar, men harafturat hava tær eisini fært til tey nógvar umrøddu matfjöllini — serliga av smøri og kjöti — tí framleiðaranum var tryggjaður lønandi prisur fyri vørurnar, uttan at marknaður var fyri teimum.

Hesi vandamál hava gjørt, at arbeiðið hevur verið við nýggjum stýringshættum, uttan tó á

nakran hátt at broyta upprunaorðingina í Rómarsáttmálanum frá 1957.

Eitt tiltak er kvotaskipan fyri mjólkframleiðsluna, sum varð sett í gildi fyri nøkrum árum síðani.

At okkurt má henda er greitt, hóast GATT-samráðingarnar higartil, har USA og EF standa rættliga mótvægis hvørjum øðrum, hava verið úrslitaleysar.

Struktur-broytingar

Sjálvt við felags studnings- og prísásetingunum eru prisirnir, sum bóndin fær fyri tær ymsu vørurnar, av øðrum orsøkum ikki teir somu fyri somu vørur í EF-londunum.

Í 1989/90 var miðalprisurin, sum danski bóndin fekk fyri kg:

mjólk	kr. 2,87
svínakjöt	kr. 13,48
neyt, livandi vekt	12,84
kálvar	kr. 13,19
egg	kr. 7,29
høsnarungar	kr. 6,07
epli	kr. 1,23

Fyri at brúk skulu bera seg við hesum prisinum, er neyðugt við stórum eindum, sum hava stóra framleiðslumegi. Hetta er eisini politiski málsetningur EF's. Og skjótt gongur tann vegin.

Nevnst kann, at í Danmark vóru 140.200 brúk í 1970, og 78.800 í 1989.

Formaðurin í De sjællandske Landboforening, sigur nú um ársskiftið, at við hesi gongd vera um 15.000 brúk í Danmark um aldarskiftið, og at nógvar landbúnaðarvørur tá verður nýtt til onnur endamál, so sum fritíðararbeiði av ymiskum slag (Landsbladet nr. 1, 1991).

Frá 1970 til 1989 er miðalstöðin á gørdum í Danmark vaksin frá 21 til

35 ha.

Føroyskur landbúnaður og EF

Sjálvt um tað ikki eru gjørdar beinleiðis kannningar av, hvørjar avleiðingar føroysk uppigongin í EF fær fyri landbúnaðin, er ikki ilt at skilja, at um Føroyar treytaleyst skulu geva seg undir tann landbúnaðarpolitikk, tann pris og marknaðarskipanir, sum galdandi eru í EF, og sum eftir øllum at døma fara at halda fram, so verður føroyska landbúnaðinum sum vinna ikki liv lagað.

Í Noregi eru avleiðingarnar av limaskapi útroknaðar, ein teirra sigur soleiðis:

«Disse utregninger har frembrakt tall, som viser, at den norske bonde får sin inntekt redusert til i beste fall 30% av den nåværende inntekt (i 1988) og i verste fall kan risikere å havne i underskudd i størrelsesorden 9-15.000 kroner pr. årsverk (Rapport 1/89 fra Landbruks Utdennings kontor).

Teimum serligu økisstudulsskipanunum í EF hevur føroyski landbúnaðurin litlar fortreytir at fáa gagn av.

Heimildir:

Kontoret for de Europæiske Fællesskaber: «Den fælles landbrugspolitik og reformen deraf»
«Det europæiske hjemmemarked»
Niels Aarsæther o.a., universitetet i Tromsø: «Vega og EF»

Rúsdrekkamálið og EF

Stutt síðani varð av Landsstýrinum sett Rúsdrekka- og Narkotikaráð við undirritaða sum formanni. Tað kundi verið áhugavert at hugt eftir ávísing síðum av rúsdrekkaspurninginum í hesi og møgulega komandi greinum, men ráðið er knapt nokk farið til verka, og tað sum eg skrivi, stendur sostatt fyri egna rokning.

Drykkjumynstur og nøgd

Í Norðurlondum (undantikið Danmark) hevur verið og er partvist enn nakað væl órðvisi drykkjumynstur enn á europeiska meginlandinum. Ofta er at hoyra, at føroyingar mest sum einsamallir hava tann ósið at drekka í ógvuligum tønnum, serliga ungir menn, sum drekka seg um rygg. Tað er ikki so, at hetta er nakað serføroyskt, men er ein rættuliga vanligur máti at drekka upp á nógvastadni norðanfyrir.

60'unda breiddastig. Løgið kann vera, at so skal vera, og ein kann undrast á orsøkurnar til hetta, sum ivaleyst ikki bert eru at finna í lóggávuni. Nevnt hevur verið, at lívið her norðanfyrir hevur verið so harðbalið, at í tí dagliga mátti ein vera turra edrúur fyri at klára seg, eitt nú á sjónum. Drekkast kundi bert, tá friløtur vóru og tá so mikið meira ógvusliga.

Ein onnur orsøkin kann vera, at vegna náttúruviðurskiftini hevur ongan tíð verið nokur stórri framleiðsla av rúsand

løgi, mótivegis sunnanfyrir, har framleiðslan av øli og vini er ein stórtur partur av landbúnaðinum og harvið kemur eitt trýst at fáa ein stóran heimamarknað.

Tálmingarpolitikkur

Eitt, sum søguliga hevur skilt Norðurlond frá londunum á meginlandinum, er tann virkni tálmingarpolitikkur, sum Norðurlond (undantikið Danmark), hava fært frá byrjan av hesum árhundraði. Bakgrundin tá vóru m.a. sterkar fráhaldsræslur.

Siktið við tálmingarpolitikki (restríktiónum) er at gera tilgongdina til rúsdrekka meira trupla og harvið minka um brúkið og eisini økja talið av fráhaldandi fólki.

Tálmingarpolitikkurin hevur havt ymiskt snið, flestu staðni við at vanlig smásøla er forboðin. Flestu staðni er einkarsøla, og tálmingin liggur her serliga í at sölustaðið ikki fær seg fram, men kanska enn meira tí at talið av sölustøðum er avmarkað og sumleiðis talið av matstovum og drykkjustovum við útskeinkingarloyvi. Eitt økt tal av sølu- og útskeinkingarstøðum fær vanlig til eina økta nýtslu. Her á landi hevur kjak ofta staðið um støðan skal vera sum nú, har bert er loyvt at keypa uttanfrá (burtursæð frá øli) ella skiftast skal til einkarsølu. Spurningurin er kanska heldur, um ein einkarsøla fer at føra við sær eina «gliðing», soleiðis at brennivínshandil verður í hvørjari bygð.

Hevur tálmingarpolitikkurin nakra framtíð? Kanningar allastaðni visa,

at ein litil totalnýtsla er besta tryggin fyri, at vanlukkur, fylgisjúkur, misnýtsla o.a. orsakað av alkoholi verður hildið niðri. Helst eisini tí, at totalnýtslan er avgerandi fyri, hvussu holdningurin til alkohol er í dagliga degnum.

EF

Samráðingar fara fram um nýggja avtalu við EF. Í flestu EF-londum er alkoholpolitikkur tað sama sum landbúnaðarpolitikkur, og ikki sum her uppfatað sum sosial- og heilsupolitikkur.

Tað verður tí spennandi at siggja, hvussu EF sær upp á tálmingarpolitikk. Her hjá okkum er jú meginparturin av øllum sløgum innfluttum (burtursæð frá øli), og kann tí uttanfrá siggjast sum hindringur fyri frium handli. Sama er at siga um serligan prispolitikk (toll og serlig avgjöld), sum annars eisini kann nýtast til at tálma nýtsluna.

Líknandi spurnigar kunnu taka seg upp fyri t.d. Svøríki og Noregi mótvægis EF, har er jú eisini ferdur ein tálmingarpolitikkur yvir fyri alkoholsølu. Men longu nú verður roknað við at Danmark, sum limur í EF, kemur í trupulleikar við sínum avgjaldspolitikki yvir fyri alkoholi. Hesin politikkur verður roknaður sum hindringur fyri friari kapping.

EF-kunningarbólkurin, sum nú skrivar í bløðunum um EF, hevði kanska vítað eitthvørt um hetta viðkvæma evni. Týðuligt er jú, at í EF eru ovurhonds nøgdur av serliga vini og marknaðartrýstið av hesum merkist eisini her á landi.

August G. Wang
Økissálarlækni

